

مطالعات ایرانی در اتریش

تاریخچه

ابتدای مطالعات را درباره فرهنگ زبان ایرانی در اتریش میتوان در ارتباط نزدیک یا بوجود آمدن رشته عثمان‌شناسی در قرن ۱۷ میلادی دانست که بعنّت جنگهای عثمانیها و همسایگی آنها با ایران که شدیداً تحت تأثیر فرهنگ ایرانیان قرار داشتند. شرایط سیاسی وقت احتیاج مبرم را ایجاد میکرد که بسه زبان با اهمیّت آن زمان یعنی ترکی عربی و فارسی و نیز علوم اسلامی آشنایی حاصل گردد.

در سال ۱۶۸۰ میلادی در وین کتاب لغتی بسه زبان بعنوان لاتین "تساروس لینگواروس اورینتاروم" بکوشش محقق بنام "ماریاتریا" افتتاح شد که از مسؤولان برجسته آن در لوای خدمت سیاسی محقق معروف "یوزف فن هامر بورک شتال" بود که بوسیله انتشارات خود در زمینه اشعار و ادبیات فارسی و ترجمه اشعار فارسی قرون جدید کمک کرد.

انستیتوی شرقشناسی

با تأسیس انستیتوی خاورشناسی فعالیتهای علمی و زبان‌شناسی و همچنین آموزش و تحقیق آن از سال ۱۸۸۶ به دانشگاه وین انتقال یافت که در این انستیتو علاوه بر ترک‌شناسی و زبانهای سامی زبانهای قدیم و جدید ایران نیز وجود دارد. تاریخچه دقیق آنرا میتوان در کتابخانه دانشگاه تحت عناوین زیر مطالعه کرد:

ترک‌شناسی و ایران‌شناسی در اتریش، ترک‌شناسی و اسلام‌شناسی در دانشگاه وین از کتاب "جشن ششصدمین سال دانشگاه وین".

امروزه رشته ایران‌شناسی، قدیم جزو رشته هندشناسی محسوب میگردد که هم اکنون فاقد استاد مربوط است.

مدتهاست که در انستیتوی نامبرده دانشگاه وین رشته زبان فارسی جدید بوسیله استادی بصورت کلاسهای زبان مقدماتی و پیشرفته فارسی بصورت هر کلاس هفته‌ای دو ساعت برقرار میگردد.

علاوه بر آن سالهاست که بطور متناوب گاهگاهی بوسیله پروفیسورها و محققین مختلفی که حتی اغلب زبان مادریشان نیز فارسی است، با ایجاد خطابه و نطقهای مختلفی درباره تاریخچه اسلام‌شناسی در ایران ادبیات و فرهنگ فارسی انستیتو تقویت میگردد.

البته مبحث ایران قدیم را در دانشگاه وین از خانم استادی بنام "اریکابایلیب ترو" در چهارچوب علم باستانشناسی آسیای نزدیک تحت عنوان "زبانهای سامی قدیم و باستان‌شناسی خاورمیانه میتوان بمدت دو تا چهار ساعت در هفته آموخت.

دانشکده علوم زبانها

در دانشکده علوم زبانهای وین و در چهار رشته تحصیلی هندوژرن شناسی که تحت نظارت آقای پروفیسور "مایرهوفر" که در زمینه زبانهای ایران باستان و نامهای آن دوره تبحر دارد، با همکاری سه استاد دیگر در زبانهای فارسی قرون میانه و جدید و همچنین زبان پشتوی افغانستان میتوان تا اخذ درجه دکترا پیش رفت.

انستیتوی سکه شناسی

دانشکده سکه شناسی دانشگاه وین (منطقه ۹ وین کوچه رتن‌هاوی ۱۱/۶، تلفن ۴۲۴۴۹۹ یا ۴۲۰۲۲۷) یک امکان جدید تخصصی توسط پروفیسور دکتر روبرت گوبل که بجهت تحقیقاتش در زمینه ضرب سکه در زمانهای ساسانیان، هونهای ایرانی (قبیله جنگجویی در آسیای میانه) و کوشان و

همچنین در زمینه صنعت آینه‌سازی سائسانی تحقیقاتی درباره مجسمه گاوهای نر سفالی سائسانی همراه با تنظیم یک شیوه جدید شرح و طبقه‌بندی کننده است که بر اساس هیرالدیک (هنرشناسی پرچم و نقشها) نوشته شده، و همچنین تحقیقاتی در زمینه‌های مختلف و مهم باستان‌شناسی و تاریخ هنر و فرهنگ و همچنین زمان و حادثه‌شناسی ایران و آسیای میانه قبل از اسلام.

در ادامه مباحث سخنرانی و تدریس که با گذشت سالها تغییر می‌کند، یاد میگردد:

"تاریخ کشور ساسانیان"، "تاریخ قبایل وحشی ایران در باختران و هنر و تاریخ کوشان" و همچنین "سخنرانیها و مجالس تدریس سکه‌شناسی درباره شرق باستان با توجه ویژه بضراب سکه در عصر هخامنشیان، ارشکیان، ساسانیان، مشکاس و پهلوی همچنین در عصر کوشان.

استاد دانشگاه آقای دکتر میخائیل آرام بعنوان شاگرد قبلی و همکار (همچنین در کمیسیون ایرانی آکادمی علوم اتریش این مجالس درس و سخنرانی را توسط تمرینات و سمینارها طوری ادامه میدهد که برای دانشجویان دوره تحصیلی پر حجم و عمیقی بطور رضایت‌بخش عرضه میگردد.

این دانشکده یک کلکسیون سکه با مقداری سکه ایرانی و بیش از همه یک لیست کارتی مرکزی سکه‌شناسی را دارا می‌باشد که در حال حاضر با ۶۳۰۰۰ کارت مصور از سکه بزرگترین لیست در جهان است. در این لیست بخش ایران از زمان آنتیک (یونان باستان) تا قرن هفتم بزرگترین قسمت را تشکیل می‌دهد.

تاریخ هنر

در دانشکده تاریخ هنر در دانشگاه وین

(منطقه ۹ وین، ساختمان جدید دانشگاه، خیابان دانشگاه شماره ۷، تلفن ۴۳۰۰/۲۶۱۲) ستادی برای هنر و فرهنگ غیر اروپائی (دو ساعت در هفته) با مجالس درس درباره چین، ژاپن، هند و اسلام دایر است. این رشته تحصیلی بصورت مرحله‌ای تغییر می‌یابد و بعنوان رشته درسی اجباری برای تاریخ‌دانان غیر شرقشناسی است. کارنامه تحصیلی نیز برای این درس عرضه می‌گردد. دانشکده یوزف اشتر سیگوفسکی با بحث‌های زنده آن در مورد تمامی رشته‌های هنر شرقی امروز بافسانه میماند.

در دانشکده تاریخ هنر دانشگاهن گراتس تاریخ هنر اسلامی و هندی توسط پروفسور دکتر هاینریش گرهارد فرانتس که در این زمینه از نظر تحقیقاتی نیز فعالیت می‌نماید و تاریخ عمومی هنر را تدریس میکند، بعنوان رشته غیر مستقل تدریس می‌گردد. نشانی آن دانشکده تاریخ هنر در دانشگاه کارل فرانتسزگراتس است.

کمیسیونهای آکادمی

یک مرکز تحقیقاتی علوم زبانشناسی، اما همچنین بخشهای دیگر ایران‌شناسی و فارسی‌شناسی آکادمی علوم اتریش از زمان تأسیس آن در سال ۱۹۴۷ با اولین رئیس آن آقای یوزف فن هامرپورگستال است. در چهارچوب کمیسیون ایرانشناسی که توسط پروفسور دکتر مانفردمایر هوفر اداره میگردد، مبادرت باانتشار نشریات تخصصی ایرانشناسی میگردد که مربوط تمامی مراحل تاریخی و اسلامی است. این نشریه‌ها بیش از همه در زمینه علوم زبان‌شناسی و همچنین در زمینه باستان‌شناسی جهت چاپ در اختیار چاپخانه مربوط به آکادمیها قرار میگیرد. علاوه بر آن پروژه‌های بزرگ چندین ساله

مانند تدوین کتاب اسامی اشخاص ایرانی " از سال ۱۹۶۹ یا مانند "باستان شناسی لارستان" از سال ۱۹۸۲ مورد حمایت قرار گرفته و بچاپ رسیده. همچنین کمیسیون تاریخ آسیای میانه تحت مدیریت آقای پروفسور دکتر روبرت گیوبل که فعلاً منتقل گردیده است. قرار داشت و آقای پروفسور دکتر روبرت گیوبل بعنوان رئیس کمیسیون سکه شناسی، نشریات و گزارشها تحقیقی تاریخی، باستان شناسی و نقشه‌برداری مشهوری را بچاپ رسانید. و از آقای پروفسور مانفردمایر هوفر میتوان بآثار جهان فرهنگ و زبان ایران (در کار آکادمی علوم اتریش، در بوستان یازدهمین و دوازدهمین سال چاپ نشریه شماره ۴/۱۹۷۰ تا ۱۹۷۱، صفحه ۱۱ تا ۱۳، پروژه وین در مورد یک کتاب اسلامی ایرانی، در اونوما ۱۷ سال ۸۳-۱۹۸۲ صفحه ۱۸۴ تا ۱۸۶). نشریات دیگری که مربوط به ایران است در زمینه‌های زبانشناسی، جغرافیایی یا تاریخ فرهنگی در سلسله نشریات دیگر آکادمی علوم اتریش بچشم میخورد (کاتالوگها و بروشورها قابل دریافت است در: چاپخانه آکادمی علوم اتریش).

کتابخانه‌ها

یک کتابخانه ایرانی مخصوص گسترده و مرکزی در وین وجود ندارد. کتابها و روزنامه و مجلات توسط سازمانهایی که نامبرده شد، دریافت می‌شود. یک کتابخانه منظم درباره ایران در دانشکده هندشناسی (ساختمان جدید دانشگاه منطقه ۹ وین، خیابان دانشگاه شماره ۷ تلفن ۴۳۰۰=۲۵۶۹) موجود است، و نیز کتابخانه دانشکده علوم هنری شرقی از آقای یوزف اشترسیگوفسکی با ضمیمه تعدادی از کتابهای جدید از سال ۱۹۴۵ تاکنون هم

اینک در آرشیو زیرزمینی دانشکده هنرهای تاریخی دانشگاه وین موجود است که فقط بوسیله درخواستنامه قبلی قابل استفاده می‌باشند. یک کاتالوگ مرکزی تمامی کتابخانه‌های دانشکده‌های وین که در کتابخانه دانشگاه وین (در ساختمان مرکزی دانشگاه، منطقه یک وین، میدان دکتر کارلویگر شماره ۱) در حال تنظیم می‌باشد، باید دست‌یابی بآثار نادر را آسان نماید. کتابخانه ملی اتریش (منطقه یک وین میدان یوزف شماره ۱) فعالیت‌های خرید و کسب کتاب را در این بخش را بکنند پیش میبرد. این کتابخانه یک گنجینه پر ارزش آثار چاپی قدیمی و ادبیات علمی از قرن قبل تا دهه سی دارد.

(مراجعه شود به: اروپهانکا، کتابخانه شناسی ایران. بر اساس کتابها با موضوعات ایرانی در کتابخانه ملی اتریش کتابخانه دانشگاه وین و کتابخانه آکادمی علوم اتریش، گزارشهای مجالس انتشارات کمیسیون ایرانشناسی، جلد ویژه نویسنده مانفردمایر هوفر، وین ۱۹۸۵).

مجلات و روزنامه‌ها

مجله "آرشیو برای تحقیقات شرق‌شناسی و مجله وین برای شناخت مشرق‌زمین" که توسط استادان شرق‌شناسی دانشگاه وین منتشر میشود، همچنین مقالاتی در زمینه‌های ایران قبل و بعد از ظهور اسلام از نظر زبان‌شناسی و فرهنگ تاریخی بچاپ میرسانند. دانشکده سکه‌شناسی دانشگاه وین "مجله سکه‌شناسی وین" (۴/۷۷) را منتشر میکند که اغلب تحت عنوان بخش شرق‌شناسی مطالبی درباره سکه‌شناسی ایرانی ذکر می‌گردد.